



הפטרה מבוארת

על-פי המלבי"ם

שתי הלכות ביום

פרשת בשלח

ספר שופטים פרק ה' א - לא

בפרשת השבוע מובאת השירה ששרו ישראל על ים סוף, ומפטירים בשירת דבורה, לאחר שניגפו סיסרא וצבאו:

האשכנזים ממשכיכם כאן, והספרדים מתחילים כאן: פרק ה (א) וַתָּשֶׁר דְּבוּרָה, וַיִּכְרַק בֶּן אֲבִינֵעַם, בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֶר. (ב) בְּפָרֵעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל - כאשר היו ישראל פרועים כמה פרעות, הן מהצד הרוחני, שהיו חוטאים, והן מהצד הגשמי, שהיו חלשים, בְּהַתְנַדֵּב עִם - כאשר בזמן כזה יימצאו בני אדם המתנדבים לעשות חייל, אין זה דבר טבעי, אלא ענין אלוקי, ולכן בָּרְכוּ ה', כי מידו היתה זאת. (ג) שָׁמְעוּ מְלָכִים, הַגְּאוּנוּ רִזְנִים, אֲנָכִי אֵיחָס נִצְחוֹן זֶה לַה', ולכן אֲנָכִי אֲשִׁיחָה לוֹ, אֲזַמֵּר לָהּ, על הנהגתו הכללית של העולם וכי שם הוי"ה מלמד על ההנהגה הכללית של העולם כולו, וכן אזמר לְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, על הנהגתו והשגחתו הפרטיים על ישראל. (ד) ה', כאשר נכנסו ישראל לארצם, שסבבו את ארץ אדום, בְּצִאתְךָ מִשְׁעֵיר - כאשר יצאת מארץ אדום לארץ מואב, כמלך היוצא לפני עמו, בְּצִעְדְךָ מִשְׁדֵּה אָדוֹם - מהארצות הסמוכות לאדום, אל ארץ סיחון ועוג ואל ארץ כנען, נרעש וגעש כל היקום, אֶרֶץ רַעְשָׁה, גַּם שָׁמַיִם נִטְפוּ, גַּם עֲבִים נִטְפוּ מֵיָם. (ה) הָרִים נָזְלוּ וּנְמָסוּ לַמַּיִם מִפְּנֵי ה', זֶה הָבָא מֵהַר סִינֵי לאחר שנתן את התורה לישראל, מִפְּנֵי ה' שהוא אֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וגילה עליהם את השגחתו הפרטית, ועשה להם ניסים ונפלאות. (ו) אך כל זה היה בימים הראשונים, אבל לאחר מכן, בַּיָּמִי הַשּׁוֹפֵט שְׁמֹגַר בֶּן עֲנַת, בַּיָּמִי יַעַל, תְּדַלּוּ אֲרָחוֹת - הפסיקו ללכת שיירות בדרכים, וְהִלְכִי נְתִיבוֹת - וגם היחידים ההולכים בנתיב של יחיד, שהוא צר יותר, פחדו ללכת בדרכים הישורות, אלא יָלְכוּ בְּאֲרָחוֹת עֲקָלְקָלוֹת - דרכים עקומות ומתפתלות, כיון שפחדו מהגויים. (ז) תְּדַלּוּ פְּרוּזִן - הפסיקו לשבת בערים הפרוזות, מפחד האויב, אלא ישבו כולם בערים המוקפות חומה, אך במקום שהפחדים יהיו הגויים, כפי שהיה בזמן שנכנסו לארץ ישראל, עתה היה זה בהיפך, כי בְּיִשְׂרָאֵל תְּדַלּוּ - היהודים פחדו לשבת בערים הפרוזות, וכל זה היה בימי השופט שמגר בן ענת, עַד שִׁקְמָתִי דְּבוּרָה, וכאילו כבר הושבת ישראל מלהיות 'עם', עד שִׁקְמָתִי להיות אֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וכאילו עם ישראל נולד מחדש באותו הזמן, ודבורה היא ה'אם' שילדה את העם כולו. (ח) כאשר נכנסו ישראל לארץ, הלכו לפנייהם ארבעים אלף חלוצי צבא מבני גד ובני ראובן, אמנם עתה לא באו לוחמים אלו לקרב, אלא יָבָחֵר אֲלֵהֶם לוחמים תְּדָשִׁים, והם עשרת האלפים שבאו משבט נפתלי ושבט זבולון, אֲזַ לָחֵם שְׁעָרִים - באותה שעה שהוצרכו ישראל ללחום בשערים, כלומר, לאחר שכבר התיישבו ישראל בארץ, והיו להם ערים בצורות סגורות בשערים, והוצרכו להלחם עליהם, מִגֵּן אֵם יִרְאֶה וְרִמַּח בְּאֲרָבָעִים אֶלְף בְּיִשְׂרָאֵל - לא באו לקרב אותם ארבעים אלף חלוצי צבא עם מגינים ורמחים, ורק כשהיתה המלחמה בשדה יצאו להלחם, ועתה כשהיתה המלחמה על הערים הסגורות בשערים בחר לו ה' לוחמים חדשים. (ט) לְפִי לְחוֹקֵקֵי יִשְׂרָאֵל - לכן נשאתי ליבי לומר לאותם הגדולים והחשובים בישראל, שבאו למלחמה זו, אשר הם היו הַמְּתַנַּדְבִים בָּעַם, והם אותם עשרת אלפים לוחמים שבאו למלחמה זו, ולהם אומר, בָּרְכוּ ה', שהושיע אותם על אף שהיו עם מועט, ונצחו את אויביהם ללא מלחמה. (י) רַכְבֵּי אֲתָנוֹת צָחֵרוֹת - אותם סוחרים עשירים הרוכבים על אתונות לבנות, ללכת ממקום למקום למסחר, יִשְׁבִּי עַל מִדְּיָן - השופטים העוסקים בתורה, וְהִלְכִי עַל דֶּרֶךְ - והעניינים ההולכים ממקום למקום לחפש מחיה, כולכם שִׁיחוּ - ספרו נפלאות ה'. (יא) מְקוֹל מְתַצְצִים בֵּין מְשַׁבְּעִים - בין משאבי המים של נחל קישון השמיע ה' לסיסרא וצבאו קול מחנות רבים, וחשבו שהם באים להלחם בהם, שֵׁם יִתְנוּ [-יספרו] צָרְקוֹת ה' אשר עשה עם ישראל, צָרְקַת פְּרוּזוֹ בְּיִשְׂרָאֵל - הראה ה' את גבורתו בגלוי, כעיר פרוזה שאינה מוקפת חומה, אֲזַ יִרְדּוּ לְשָׁעָרִים עִם ה' - באותו זמן שבו עם ישראל התחבאו בערים מוקפות חומה וסגורות בשערים. (יב) עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבוּרָה, לזכר גודל הנס שאירע שם, עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבָרֵי שִׁיר, קוֹם בְּרַק, ולא תצטרך להלחם כלל, אלא רק וּשְׁבָה שְׂבִיבָה בֶּן אֲבִינֵעַם, הרי שלא עשו ישראל כלום באותה מלחמה, אלא ברק שבה שבויים וחילק שלל, ודבורה אמרה שירה. (יג) עתה מבארת דבורה בשירתה את ההבדל בין התשועה שהיתה בזמן אהוד בן גרא, לתשועה שהיתה עתה, אֲזַ - בזמן אהוד, יָרַד שָׂרִיד לְאֲדִירִים עִם - אהוד, המכונה 'שריד' כיון שברח מבית עגלון מלך מואב לאחר שהרגו, רָדָה בְּמוֹאֵב הַמְּכּוֹנִים 'עם', כי היו חלשים, פליטי ארץ מואב, וניצח אותם בעזרת האדירים, והם כל ישראל שבאו לעזרתו, לא כן עתה, ה' יָרַד לִי - ה' בעצמו הוא שנלחם עבור ישראל, בְּגִבּוֹרִים - בסיסרא וצבאו, שהיו גיבורים. (יד) ומי היו ה'אדירים' שסייעו לאהוד במלחמתו, מִנֵּי אֲפָרִים - גבורים משבט אפרים, שָׁרָשָׁם בְּעַמְלָק - עקרו מהשורש את עמלק, שהיה עם מואב, אֲתָרְיָה - אחרי אהוד, הלכו גבורים משבט בְּנֵימִין, בְּעַמְמִיף - כיון שהם היו מהעם והשבט של אהוד, שהיה משבט בנימין. לא כן במלחמה זו, מִנֵּי מְכִיר יִרְדּוּ - אלו שירדו עימי מבני מכיר היו מְחַקְקִים - חכמים בדת ודין, שאינם גיבורי מלחמה, וּמְבֹבְלוֹן באו אנשים המשֻׁכְּסִים בְּשֹׁכֵט סָפֵר, ולא אחזי מגן וחרב. (טו) וְשָׂרֵי בְּיִשְׂשָׁכָר, שהלכו עִם דְּבָרָה, וְיִשְׂשָׁכָר בֶּן בְּרַק - וכן אותם משבט יששכר שהלכו עם ברק, בְּעַמְקַת שְׁלַח בְּרַגְלָיו - הלכו בעמק ברגליהם, כי לא היו להם סוסי מלחמה, ולא אנשי חיל. ועתה מדברת דבורה בשירתה על שני שבטים שלא השתתפו במלחמה זו כלל, והם ראובן ודן, על אף שבכיבוש הארץ היו בני ראובן הולכים חלוצים לפני המחנה, ושבט דן היה הולך בסוף מאסף לכל המחנות, ואילו במלחמה זו לא השתתפו כלל וְהִסִּיבָה לָכֵךְ, כיון שלאחר שיבין מלך כנען כבש את נחלתם של יששכר וזבולון ונפתלי, היו לו גבולות משותפים עם כל

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

ארגון 'שתי הלכות ביום' שולח מגוון לימודים בנושאים שונים, ובכמה שפות. מעוניין ללמוד ולהבין את שאר פרקי הנ"ך? הצטרף למסלול לימוד 'נ"ך מבואר' של ארגון 'שתי הלכות ביום', ותקבל פרקי נ"ך מבוארים, בכל בוקר ישירות לתיבת הדוא"ל שלך!

להצטרפות לאחד או יותר ממסלולי הלימוד בדוא"ל: office@2halachot.org



שאר השבטים, והיה יכול לכובשם מיד, ורק שבט ראובן היה בסוף עבר הירדן, באופן שגם אם היה עובר סיסרא את הירדן היה צריך להלחם תחילה בגד וחצי שבט המנשה לפני שיגיע לנחלת ראובן. וכן נחלת דן היתה בחלק הדרומי מערבי של ארץ ישראל, וכדי להגיע אליהם היה סיסרא צריך לעבור תחילה את נחלת אשר, ולכן שני שבטים אלו לא פחדו כל כך מסיסרא וצבאו, ולא השתתפו במלחמה, [בפְּלִגּוֹת רְאוּבֵן - מה ששבט ראובן פילג את עצמו מכל ישראל ולא השתתף במלחמה, גְּדֻלִים חֲקָקִי לֵב - הרי זה עושה 'חקיקה' בלב, כלומר, משבר הוא את לבכם של ישראל. (טז) והרי שבט ראובן יושב על הגבול של הארץ, כדרך הגיבורים היושבים בגבולות לשמור אל הארץ, ואם כן, לְמָה יִשְׁכַּח בֵּין הַמְּשֻׁפְּטִים - מדוע יושב אתה על הגבול, אם אינך נלחם ביום קרב, לְשֹׁמֵעַ שְׁרָקוֹת עֲדָרִים - האם עשית כן רק כדי לשמוע את שריקות הצאן והבקר אשר אספת] שהרי מקנה רב היה לבני ראובן, ומחמתו ביקשו את עבר הירדן לנחלה, ומשיבה דבורה ואומרת, לְפִלְגּוֹת רְאוּבֵן גְּדֻלִים חֲקָקִי לֵב - מיותר לחקור על הסיבה לכך, כי היא גדולה וידועה. (יז) כי כך אמר ראובן בליבו, הרי אין לי להתיירא ממלחמה זו, גְּלֻעַד בְּצִבּוֹר הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן - כי הרי גלעד הוא שכני, ששם ישבו בני גד וחצי שבט המנשה, והם מפסיקים ביני לבין האויב, ולכן לא בא ראובן להלחם ולא השתתף בצרת אחיו. וְדָן, לְמָה יָגוּר אֲנִיּוֹת - מדוע היה עסוק לאגור [-לאסוף] אניות למסחרו, ולא בא לעזור לישראל, כיון שגם הוא אמר בליבו, הרי שבט אֲשֶׁר יֵשֵׁב לְחוּף יַמִּים, והוא מפסיק ביני לבין האויב, וְעַל מַפְרָצָיו יִשְׁפֹּן - ושבט אשר שומר על הפרצות העשויות להיות בגבולו, מפני האויב, ולכן גם שבט דן נמנע מלכבוא למלחמה. (יח) וְזַבְלוֹן, עִם חֲרָף נִפְשׁוֹ לְמוֹת, וְנַפְתָּלִי גַם הוּא חָרַף נַפְשׁוֹ עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה - בשדה המערכה, ואף על פי שהיו מועטים, היתה עמם יד ה', ונצחו את האויבים. (יט) עתה מרכיבה דבורה בשירתה את העבר וההווה יחד, כי כבר בימי יהושע קיבץ יבין מלך חצור את כל המלכים למלחמה בישראל, בְּאוֹ מַלְכִים נִלְחָמוּ, אֲזַ נִלְחָמוּ מַלְכֵי כְנָעַן, וחנו על מי מרום להלחם בישראל [כמובא בספר יהושע (פרק יא)], ועתה קיבץ יבין שנית את המלכים בְּחַעֲנָה עַל מִי מְגִדוֹ, להלחם בישראל, ובשתי הפעמים שהתקבצו המלכים למלחמה בְּצֵעַ כְּסָף לֹא לָקְחוּ, אלא באו להלחם בחינם. (כ) וכשם שיבין לקח איתו במלחמה השנייה את המלכים שעזרו לו במלחמה הראשונה, כך אצל ישראל, מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכְבִים גַּם במלחמה זו, השנייה, מִמְּסֹלוֹתָם - מהמסילה הקבועה להם, שבאו בה כבר במלחמה הראשונה לעזור לישראל, ועתה נִלְחָמוּ עִם סִינְרָא [ואמרו חז"ל שהכוכבים הרתיחו את שריוני הברזל של חיילי סיסרא, וירדו החיילים לנחל קישון לקרר את עצמם, ושם טבעו]. (כא) נַחַל קִישׁוֹן גְּרָפָם - גרף והטביע את חיילי סיסרא, נַחַל קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן - ונהג בזה נחל קישון כפי שנהג הנחל הקדום, והיינו מי מרום, ששם נלחמו יבין מלך חצור והמלכים במלחמה הראשונה, וגם אז גרפו מי מרום את האויבים, כפי שאירע עתה בנחל קישון, תְּדַרְכֵי נַפְשֵׁי עֹז - אַתָּה, נַפְשֵׁי, תִּדְרָכֵי בְּרַגְלֵךְ אֶת הַיָּם הַעֲזִים, ותעברי בהם. (כב) ודבר זה היה בזמן שהוטבעו סיסרא וצבאו בנחל קישון, אֲזַ הִלְמוּ עֲקֵבֵי סוּס מְדַהְרֹת דְּהָרוֹת אֲבִינֵינוּ - היו גלי הנחל כאבירים הדוהרים ורודפים אחרי עקבות סוסיו של צבא סיסרא, עד שהטביעוהו, ובאותה שעה עברו ברק ואנשי ישראל את הנחל ברגליהם, ללא פגע. (כג) אוֹרוֹ מְרוֹז - תקולל העיר מרוז, שהייתה עיר מפורסמת והיו יושביה גיבורים אֲמַר מְלֹאֲפָה ה' בנבואה לדבורה, אֲרוֹ אֲרוֹר יִשְׁכְּיָהּ - יקוללו על כך שישבו בבתיהם, פִּי לֹא בָאוּ לְעִנְיַת ה', לְעִנְיַת ה' בְּגִבּוֹרִים - עם גיבוריהם. [והקפידו עליהם יותר מעל שאר המקומות שלא באו למלחמה, כיון שהייתה עיר זו קרובה למקום המלחמה בנחל קישון (רד"ק)]. (כד) תְּבַרַךְ מְנַשִּׁים יַעֲלֶה - הנשים תברכנה את יעל אֵשֶׁת חֲבֵר הַקְּנִינִי, מְנַשִּׁים בְּאֵהָל תְּבַרַךְ - ומברכות אותה על כך שישבה באהלה, כי שם עשתה חיל. (כה) מֵיִם שָׁאֵל - ביקש ממנה סיסרא, תֵּלֵב נִתְּנָה, בְּסִפְלֵ אֲדִירִים - ספל של בני אדם גדולים, שהוא גדול, הַקְּרִיבָה חֲמָאָה, ונתנה לו חלב וחמאה כדי להכבידו ולעייפו, כדי שיירדם ותוכל להורגו בקלות. (כו) יָדָה האחת שאותה לִיְתַד תְּשַׁלְּחָנָה, וְיִמְיָנָה, שבה אחזה את המקבת, לְהִלְמוֹת - להלוּם ביתד ולתוקעה ברקתו, עֲמָלִים - שתי ידיה היו עייפות וחלשות מכדי לעשות זאת, אך בדרך נס נכנס היתד והרג את סיסרא, וְהִלְמָה סִינְרָא - ועל אף שכאשר הלמה היא עצמה בראשו, רק מְחַקָּה רָאשׁוֹ - עשתה בראשו חקיקה קטנה בלבד, אירע לה נס, וּמְחַצָּה וְחִלְפָה רַקְתּוֹ - חלפה היתד ברקתו מעבר לעבר. (כז) בֵּין רְגְלֵיהָ פָּרַע נָפֵל שָׁכָב, כי בחכמתה האכילה והשקתה אותו עד שנפל לפניו ונרדם, בֵּין רְגְלֵיהָ פָּרַע נָפֵל וְנַהֲרַג, כי פֶּאֶשֶׁר פָּרַע, באותו מקום שֶׁם נָפֵל שְׂדוּד, וְנַהֲרַג. (כח) בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וְתִיַבֵּב אִם סִינְרָא, כי ראתה שאינו חוזר מהמלחמה, וחששה שנהרג, בְּעַד הָאֶשְׁנָב, מְדוּעַ בִּשְׁשׁ [-התאחר] רָכְבוֹ לְבֹא, מְדוּעַ אֲחָרוֹ פָּעַמֵי מְרַבּוֹתָיו. (כט) חֲקָמוֹת שְׂרוֹתָיָה תְעַנְיָה - החכמות שבין השרות רצו לנחם אותה, וְאָף הִיא עֲצֵמָה תִּשְׁיֵב אֲמָרְיָהּ לָהּ - אמרה דברים אלו לנחם את עצמה. (ל) הֵלֵא יִמְצָאוּ יַחְלִקוּ שְׁלֵל, רַחֵם רַחֲמָתֶיךָ לְרֹאשׁ גְּבוֹר - כל אחד מהחיילים לקח לו עלמה או שתיים מישראל, שְׁלֵל צְבָעִים לְסִינְרָא - ולסיסרא שהוא ראש הצבא נתנו את השלל המובחר מהבגדים הצבעוניים, שְׁלֵל צְבָעִים רַקְמָה - בגדים רקומים בצבעים שונים, צְבָע רַקְמָתִים - בגדים הרקומים משני עבריהם בצבעים, לְצִוְאָרֵי שְׁלֵל - נתונים בראש השלל, לְסִינְרָא שהוא ראש הצבא. (לא) אֲבָל באמת היו אלו תנחומים של הבל, כי נהרג סיסרא ואבדו חייליו, ועל זה סיימה דבורה את שירתה ואמרה, כֵּן יֵאָבְדוּ כָל אוֹיְבֵיךָ ה'. וְאוֹהַבֵי ה' יֵאִירוּ כְּצֵאת הַשָּׁמֶשׁ מִתַּחַת הָאוֹפֵק בְּגִבְרַתוֹ - בזמן שאין העננים מסתירים אותה. וכותב הספר מוסיף ואומר את מה שהיה לאחר מלחמה זו [אך אין זה חלק מהשירה], וְתִשְׁקַט הָאָרֶץ אֲרָבָעִים שָׁנָה, כי היו ישראל צדיקים כל חיי דבורה:

לתרומות והקדשות: 0765-404-360



02-5002321